

Akik újra kezdik

Bicsakló kölcsönök

A múlt hét elején támadt egy kis zavar az újrakezdési hitelek körül. A tanácsi igazolással rendelkező jogosultak hiába fordultak az OTP-hez, az egy időre — pontosan: március 6-áig — felfüggesztette a folyósítást. Mára, legalábbis úgy tűnik, minden meggyógyult. Az említett pénzintézet a régi rendszerben folyósítja a hiteleket, azaz vállalkozásonként 400 ezer forintot, maximum tízéves lejáratra, 21 százalékos kamatra. (Az első négy évre jutó kamatot a Foglalkozási Alap átvállalja). Vagyis, minden rendben... Talán mégsem? Ennek próbáltunk utánanézni.

Az OTP-nél kezdtük, ahol — bár erre több pénzintézet jogosult — az újrakezdési kölcsönök döntő hányadát folyósítják. Februárban már úgy nézett ki, hogy nyakra-főre fizetik az újrakezdési hiteleket, amikor ez a pénz máshová sokkal magasabb kamattal is, kihelyezhető lenne. Amíg a 21 százalék és a napi (üzleti) kamat közötti részt megkapta az OTP, nem is volt baj. Amikor ez veszélybe került, egyszerűen — s teljesen érthetően — felfüggesztette a hitel folyósítását. Rövid huzavona után mára újra biztositást kapott, nincs akadály a kifizetéseknek.

Az újrakezdési kölcsön bevezetésével a kormányzatnak kettős célja volt. Egyrészt a munkanélküliség levezetése (munkahelyteremtés), másrészt a vállalkozások élénkítése. Az utóbbi hatás tűnik erősebbnek, mára azonban az egész konstrukciót egyre többen megkérdőjelezzik. Igazából az állampolgároknak sem tetszik, hiszen bürokratikusnak érzik az engedélyezési, folyósítási procedúrát, magasnak a 150 százalékos biztositókat. Különösen akkor, ha azt lakatlan ingatlanban vagy — lehetőleg nyugati autóban kéri.

Komoly egyéni vállalkozás indításához ez a pénz kevés, de ha többen szövetkeznek — s erre példa is van bőven — elindítanak egy-egy kft-t. Tizenöt vállalkozó 6 millió forinttal már kezdhet valamit, hiszen az első négy évben csak a részleteket kell törleszteni. A tanács a „felfüggesztés” másfél hete alatt is adott ki újrakezdési kölcsön felvételéhez szükséges igazolásokat, jelenleg akár több száz is lohat a levegőben. Az engedélyhez az kell, hogy a munkát kereső, szakmájában 30 napon belül ne tudjon elhelyezkedni a közvetítőn keresztül. A fodrászoknak, kozmetikusoknak, fogtechnikusoknak még ezt az időt sem kell kivárni, az ő elhelyezkedésük lehetetlensége már az első nap biztos.

Hogy kik veszik fel a kölcsönöket? Martonosi István, a Kisoszt titkára szerint — anélkül, hogy bárkit is megbántana — többségében azok, akik nagyon rafináltak, vagy éppen ellenkezőleg, olyan kiállásúak, akiket ránézésre egyetlen munkautyús sem szívesen vesz fel. Van köztük természetesen legalább egy tisztességes harmad, akiknél valóban jó helyre kerül a pénz.

Mert mit csinál az okos polgár, a jól menő családi vállalkozás? A nagyfiú kilép az apjától, ahol eddig segítő családtag volt, és bejelentkezik munkanélkülinek úgy, hogy eddigi jövedelme 20 ezer forint volt. Ennyiért természetesen nem kap munkát, egy hónap múlva azonban jogosult lesz az újrakezdési kölcsönre. Azon „megvásárolja” apja csirkeltetőjét, traktorát, esztergagépét stb., stb. Tulajdonképpen minden szabályos, mai kamatfeltételek mellett néhány év alatt nyer a család tisztán százszázot. Sokak véleménye szerint ez nem is olyan szörnyű, ilyen helyen a pénz legalább dolgozni kezd, és a visszafizetéssel sem lesz majd gond. Jobb ez, mintha valaki első este mindjárt tízezerrel elbiliárdozik belőle. (Az elején ugyanis kicsit könnyebben adták a pénzt, ma már csak számla ellenében fizetnek.)

Abban mindenki egyetért, hogy a pénz profi vállalkozásokba fektetve könnyebben teremt új munkahelyeket, ugyanakkor egészen kis tökeigényű — éppen ezért vállalkozásnak még nem nevezhető — tevékenységek is munkát adhatnak sok embernek. Talán a mezőgazdasági kistermeléshez is lehet akkora lendületet kapni ebből a pénzből, hogy egy személy később majd eltartsa magát, de e téren is van némi kétely. Lehet, hogy a kedvező adózási feltételek miatt „menekülnek” ide az emberek, s ha ehhez még egy rendes útibatyut is kapnak...

Kovács András

Géphez kötött életek

(Folytatás az 1. oldalról.)

sejtekkel és a veseátültetésre váró — vérérdőállomáson őrzött — vérének savójával az úgynevezett keresztpróbát. Ezek után egy veséhez két-három ember marad. Újabb szelekció következik. Felveszik a kapcsolatot a listán maradtak kezelőorvosai, hogy megtudják alkalmas-e a kiszemelt beteg az átültetésre. Akinek egészségi állapota az operációra alkalmas, az indulhat Szegedre, a két és fél-három

Veserokonok

órás vesetranszplantációs műtetre. A donor bejelentése és a műtét befejezése között 30-40 óra telik el.

Tízévi csend után

A 26 esztendősi fiatallembert — a vérkeringésébe kapcsolt műve — sem tarthatta hosszabb időn át már életben. Fiatal életének megmentésére egyetlen lehetőség kínálkozott: beteg veséjét eltávolítani, s helyére újat ültetni. Nyolc testvére közül ötten ajánlkoztak donornak. Huszonegy éves öcsének fél veséjét 72 napig tartotta meg. Történt: 1962-ben, amikor is Magyarországon először végzett vesetranszplantációs műtétet Németh András, a szegedi sebészeti klinika egyetemi tanára. Európában ez volt a harmincadik veseátültetés. Akkor iskola teremődött Szegeden. Keletről, Nyugatról ide jártak a technikát, a módszert megtanulni. Aztán tíz év csend következett, amikor is az elsőkből az utolsók lettek a szegediek.

Az újrakezdés 1979–80. Az ötagú munkacsoport tagjai — Csajbók Ernő adjunktus, Szenohradzky Pál, Marofka Ferenc, Kalmár N. Károly, Márton János tanáregédek — ez idő óta 256 veseátültetést végeztek, és 298 vesét távolítottak el átültetés céljára.

A transzplantációs munkacsoport vezetője, Csajbók Ernő kérdeztem az átültetés hogyanjáról.

— A veseátültetésre váró, illetve az azon már átültetett betegek legfőképp attól rettegnek: megtartja-e szervezetük az idegen szervet?

— Az emberi szervezet védekezik, igyekszik kivetni magából minden idegen testet. Ahhoz, hogy a beteg szervezete ne lökje ki magából a másik emberből átültetett vesét, a befogadó szervezetét meg kell fosztani a védekezőképességétől. Csak hogy az úgynevezett kioldó reakciót befolyásoló gyógyszerek nemcsak az adott szerv elleni védekező képességet csökkenti, hanem a bakteriális és vírusos

fertőzések elleni védekezést is. A szervezet számára viszont ily lefegyverzett állapotban a legkisebb fertőzés is végzetes lehet. A beültetésre kerülő vese sorsát tehát erősen befolyásolja hogy az orvos milyen mértékben képes a kilökődést, a rendelkezésre álló gyógyszerekkel befolyásolni úgy, hogy a befogadó ebből maradandó károsodást ne szenvedjen. A ma rendelkezésre álló gyógyszerek már a korábbiaknál lényegesen kedvezőbb hatásúak. Előnyük, hogy a szervezet védekezőképességének, immunválaszának csak egy részét érintik, s így a fertőzések okozta szövdmények ritkábban alakulnak ki. Az átültetett vesék 1 éves túlélése már 80-90 százalék.

— A vesebetegek arról panaszkodnak, hogy van, lenne elég donor, de az egészségügyi intézmények ezekről nem mindig értesítik a transzplantációs központokat.

— Kétségtelen, hogy Dél-Magyarországon igen nehéz volt megszervezni a donorellátást. Ma már mindazok a kórházak, amelyekkel klinikánk kapcsolatban áll, felajánlják nekünk az átültetésre alkalmasnak ítélt donorokat. Persze tudni kell, hogy nem mindegyik hirtelen halállal elhunyt ember veséje alkalmas arra, hogy egy másik ember szervezetébe kerüljön. Igen gyakori például, hogy a baleset megtörténte és az első orvosi ellátás között eltelt idő már oly hosszú, hogy emiatt a vese maradandó károsodást szenved. Ma már egyébként az egészségügyi intézményeket anyagilag is ösztönzik, hogy jelezzék a donorokat. Az elmúlt évek központi egészségügyi intézkedései segítették a donorok számának emelkedését. Bizonyítják ezt az adatok is. Klinikánkon — 1986-hoz viszonyítva — dupla a mennyiségű vesét veszünk

ki az utóbbi években. Az más kérdés, hogy sajnos ez sem elegendő a veseátültetésre várók táborának.

— A nyugat-európai országokban a hozzátartozó engedélye nélkül nem vehető ki szerv a halottból. A magyarországi törvények ezt a kötelezettséget nem írják elő.

— Nyugat-Európában a következőképpen oldották meg ezt a nehéz kérdést. Az emberek bemehetnek a transzplantációs központokba, vagy a rendőrségre, s bejelentetik, hogy haláluk esetén — a közvetlen hozzátartozók megkérdezése nélkül — önszántukból felajánlják szerveiket transzplantációs célra. Ha ilyen szándékú bejelentés nincs, akkor a halál esetén a hozzátartozót meg kell kérdezni és hozzájárulását kérni a szerv eltávolításához. Nézetem szerint kevésbé kegyetlen dolog a hozzátartozó tudta nélkül eltávolítani és a másik ember életéért felhasználni a szervet, mint például a tragédia csúcspontján feltenni a kérdést egy édesanyának: fia szervei felhasználhatók-e transzplantációra.

Veserokonok

A transzplantációs osztály egyik szobájában két asztal. Egy hónappal ezelőtt egyikük még Győrben, a másik Debrecenben feküdt a műveseállomásokon.

Ez év február 18-án egy fiatalasszony tragikus halála terelte egy irányba útjukat és váltotta meg mindkettőjüket. Ezen a napon ugyanabban az időben kapott új vesét Fodor Margit és Jertyity Jánosné. Az elhalt egyik veséjét egyikük, a másikat másikat kapta. A Győri asszonyka 1985-ben a számára életet jelentő dialíziskezelésért telepedett át Erdélyből Magyarországra. Azóta várta mikor lesz alkalmas donor számára is. Társa, a hajdúszoboszlói asszony — immár túl egy sikertelen átültetésen — egy évtizede remélt új műtétet.

Boldogok, mert remélik, hogy mindennapjaikat, terveiket, a teljes életet a gép

Pontosan e lelki tényező okán értek egyet a magyar törvénnyel, miszerint a hozzátartozó engedélye nélkül vehető ki — orvosi célra — a halott szerv.

— Nálunk nincs is arra lehetőség, hogy egészséges ember felajánlja veséjét?

— Magyarországon igen kevés esetben ültetjük élő ember veséjét át, kizárólag elsőági rokonok esetében. A transzplantációk számának ez egy-két százaléka. Mi, itt Szegeden mindössze öt ilyen átültetést végeztünk. A kockázata is igen nagy, no és korántsem örömteli orvosi feladat valakit egészségében maradandóan megcsontkítani.

— Amennyire laikusként meg tudom ítélni, a szegedi transzplantációs részleg — legalábbis a magyarországi viszonyokhoz képest — kiválóan felszerelt és jó körülmények között végezheti munkáját.

— Megkapunk minden szükséges támogatást az egészségügyi kormányzattól, jöllehet a veseátültetés igen költséges orvosi beavatkozás. Egy műtét ára 220 ezer forint.

talán már soha többé nem zavarhatja meg.

Sorstársaik — két emelettel lejjebb — a műveseállomáson gyötörődnek tovább, mignem rájuk kerülhet a sor a műtőben. Azt mondják: aki egy életen át ágyhoz, vagy tolokocsihoz kötött, megtanul a rabsággal együttélni, a reá osztott sorshoz igazítva berendezni az életet. Aki az egyik napon fogságba kényszerül, s a másikat szabadon tölti, vissza-vissza-zökken a gyötrelembe. Az ideiglenes kivonulás, a folyamatosságot meg-megszakító, a rendet felborító kényszerpihenő mindegyre figyelmeztetnek: számodra a teljes emberi élet csak csábítás, hetente háromszor kínákozó lehetőség, olyan mint egy gyönyörű szerető, akit mikor végre megérinthetnél, továbbútnak hirtelen.

Kalocsai Katalin

Egy furcsa döntetlen tanulságai

Sorra dőlnek le a régen felállított és sokáig stabilnak hitt, vagy hirdett kulisszák. Politikai csatározásoktól hangos országunkban mintha háttérbe szorulna a gazdaság. Pedig nem régen még igencsak lendületesen indult például a privatizációs program. Azután mintha megtorpant volna. Vállalataink pedig valós tulajdonos nélkül, elengedett kézzel kénytelenek egyensúlyozni. Mára kiderült, hogy a szocialista termelési mód csődöt mondott, így tartalékaik sem lehetnek a jövőben. Lépti kelene, de merre?

Néhány hónappal ezelőtt — lapunk is beszámolt róla — a szegedi Komplex Ruházati Vállalat kereskedői álltak elő azzal az ötlettel, hogy az egyébként nyereségesen működő állami vállalatot szövetkezeti tulajdonná szeretnék alakítani — még mielőtt kimerül.

— Akkor úgy döntött a vállalati tanács, hogy el-

ve a törvény adta lehetőséggel, átalakulunk. A vagyonkezelőnk, a megyei tanács elé terjesztettük az ötletet — mondja Farkas Árpád igazgató.

— És...?

— Nem sikerült a ter-
vünk, mert nem járultak hozzá az átalakuláshoz.

— Miért?

— Talán félreértették az egészet. Arról volt szó, hogy a nyereségérdekelt-ség mellett jövedelemérdekeltté szeretnénk volna tenni a kereskedőket. Úgy, hogy jellekésen üzletreszt adtunk volna nekik.

— Kiárusították volna az állami vagyon?

— Á, erről szó sem volt. Egyik típusú állami tulajdonból egy másikba, a szövetkezetbe szeretnénk volna átvinni a céget. Így a vagyon gyarapításában jobban érdekelték lettek volna a dolgozók. Mondja meg nekem valaki, miért

alacsonyabb rendű az egyik állami tulajdon, mint a másik?

— A dolgozók hogyan könyvelték el a vereséget?

— Semmi esetre sem vereségként. A vállalati tanács továbbra is érvényben tartja a szándékát, de nem akarja a mostani vagyonkezelővel folytatni a vitát. A tanácsválasztások után, egy új helyhatóság-gal ismét felmelegítjük az ötletet.

— Gondolom, számtalan tanulsággal szolgált a történet!

— Igen. Végül is furcsa pathhelyzet alakult ki. Tulajdonképpen a megyei tanács nem volt mereven elutasító, így szó sem lehet sértődésről. Kísérletbe fogtunk, aminek ez lett a vége. Az államapparátus a jól bevált módon igyekezett dönteni, megfuttatni az ügyet, de ez ma már nem megy!

— Mire gondolt?

— Arra, hogy állásfoglalásokat kért. Az a furcsa helyzet állt elő, hogy az Igazságügyi Minisztérium mellettünk volt, a pénzügyi pedig ellenünk. Megtapasztaltuk a pénzügyi diktatúra mérhetetlen pökhendiségét, ami még a törvény szellemét is úgy értelmezi, ahogyan a saját érdeke diktálja.

— Mit lépett végül a tanács?

— Semmit. Mi léptünk vissza. Két ellentétes állásfoglalás birtokában már nem merték vállalni a valós döntést. Itt és most nem lehetett a megszokott bologatással elintézni a dolgot. Csődöt mondott az államigazgatás.

— Nem dönthettek?

— Dehogynem. Ők a tulajdonosok. Nem merték vállalni a döntés kockázatát. Ez is nagy tanulság, a valóságban egy állami

vállalat senkié, a vállalati tanács pedig mindmáig bokréta a szocialista kálapon. Egy biztos pont van csak a tulajdonlást illetően: adózni kell az államnak, ami lassan felér a hadisarcnal.

— Mi lesz, ha az új önkormányzat az eredeti tulajdonosoknak akarja majd visszaadni az üzleteket?

— Nézze, a cégnek biztos, hogy kevésbé lenne ez jó, de ha a magyar jog felmő végre addig, hogy a régi sérelmeket orvosolja, akkor az igazság az első, és visszaadunk minden elállamosított üzletet. A mostani elutasításban az esett csak rosszul, hogy mindenhol sanda szándékot feltételeztek rólunk, pedig végigcsinálhattunk volna egy modellértékű kísérletet.

— Az új államapparát-

tus talán másként látja majd az ötletet!

— Félünk attól, hogy nem következik be az, amit mi rekontrasztelekció-nak nevezünk el. Máris hallani olyan hangokat, hogy az államigazgatást nem lehet radikálisan átalakítani, mert szakemberekre szükség van, különben működésképtelen lenne az ország. Mindnyáján tudjuk, hogy ez nem így van. Hiszen az a tanács, amelyik az első valós döntéskor csődöt mond, aligha lesz alkalmas a jövőben. De ezt inkább most hagyjuk, nem szeretnénk diadalt ülni egy haldokló testület fölött. Talán nem is az ő hibájuk, hogy a terveinkből nem lett semmi, hanem egy működés-képtelen mechanizmus végeredménye. És ez lehetne az igazi tanulság. Legfeljebb csak bízunk benne, hogy ők sem érzik győztesnek magukat, mert megmentették az állami vagyont egy közösségtől...

Rafai Gábor